

Tomán László

A művelődési titkár esete Petőfi Sándorral

Ezerkilencszázhuszonháromban Párizsban is megemlékeztek Petőfi Sándor születésének századik évfordulójáról. Ebből az alkalomból a Sorbonne-on ünnepséget rendeztek. „A Sorbonne díszterme jó háromnegyedig megtelt” – írja Hunok Párizsban című könyvében Illyés Gyula. Az ünnepségen egy Bonnefon nevű újságíró beszélt, akiről Illyésnek nincs valami jó véleménye. Azt is kiemeli, hogy a szónok nem tudta helyesen kiejteni Petőfi nevét. Eleinte Pétefi volt, ebből lett Pitefej, majd – végleg – Pitofej. De nem is ez a legfontosabb az egészben. Azt írja Illyés: „Valamelyik sarokból szavalókórus zendült, hibátlan ütemezéssel:

- *Hongrie voleuse!* Tolvaj Magyarország! Petőfi szláv volt!”

Később ezt skandálták: „Petőfi a mienk! Petőfi a mienk!” „A neve kiejtésével ők is küszködtek” – teszi hozzá a Hunok Párizsban szerzője.

Valami hasonló történt az idén március 15. táján az újvidéki Petőfi Sándor Általános Iskolában, ahol a Građanski list újságírója szerint – leleplezték Petőfi Sándor mellszobrát, holott – mint a cikkhez mellékelte fényképen látszik – emléktábláról van szó, amelyen Petőfit ábrázoló dombormű kapott helyet. (E sorok írója mindjárt fel is teszi a kérdést: Hol az a Petőfi-mellszobor, Almási Gábor alkotása, amely 1961-ben, mikor alulírott legutóbb járt abban az intézményben, még ott állt az iskola előcsarnokában?)

Az emléktábla leleplezésén beszédet mondott a tartományi oktatási és művelődési titkár is. A szónok – a Građanski list tudósítása szerint – szóról szóra ezt mondta: „Petőfi Sándor 1823. január elsején született Kiskőrösön, Pest közelében, mint Aleksandar Petrović.” Az újságíró ezt mindjárt továbbfejlesztette, s megállapította, hogy Petőfi „szerb származású” volt.

A nagy magyar költő 1848-ban jó előre válaszolt az ilyen állításokra, amikor Élet vagy halál! című versét így kezdte:

*Ha nem születtem volna is magyarnak,
E néphez állanék ezennel én,
Mert elhagyott, a legelhagyottabb
Minden nép közt a föld kerekén.
Versében ezt is olvashatjuk:
Te rác, te horvát, német, tót, oláhság,
Mit marjátok mindnyájan a magyart?*

Így vélekedett a „szerb származású” Petőfi. Abban a versben, melyet Petőfi Sándorként írt, nem pedig

Aleksandar Petrovićként.

Nézzük azonban meg közelebbről, mi is a helyzet Petőfi „szerb származása” körül!

A Magyar irodalmi lexikon (1965) II. kötetében a Petőfiről szóló szócikkben ezt olvassuk: „Apja Petrovics (eredetileg Petrovitz) István” (476. old.) Tehát nem is voltak Petrovicsok! Ki tudja, milyen elírással lett a tz-ből cs? Ha fellapozzuk Illyés Gyula Petőfi Sándor című kötetét (1971-es kiadás), a 18. oldalon ezt olvashatjuk: „Kiskőrös lakossága a kisdéd (ti. Petőfi Sándor) megszületése idején nagy többségében szlovák. „Az közismert, senki nem is tagadja, hogy Petőfi anyját Hruz Máriának hívták, és szlovák származású volt. Hogy lett mindebből szerb származás? De van Illyés könyvében még egy fontos megállapítás: „A lutheránus templomban, ahol a kisdédet (Petőfi Sándort) megkeresztelték... szlovákul zümmög a zsoltár” (19.old.). Szerb és lutheránus! Ilyen kombinációt még senki sem látott!

Lényeges Petőfi származására nézve az, amit Illyés Gyula már idézett Petőfi-könyvében mond Petrovics (vagy Petrovitz) Istvánról: „Noha neve szláv, külsejében és természetében semmi abból, ahogy a szlovákok általában elképzelik. A színmagyar Kartalon született s nevelkedett, nagyon is rátarti magyarnak. Csak magyarul beszélt jól.... A kutatás később kiderítette, hogy ha kedve tartja, dicsekedhetett volna azzal is: ősei magyar nemesek voltak... Könnyen felmérgeződik, s ilyenkor a keze is könnyen lódul. Nem ment-e rögtön öltre, amikor egyszer tót származásúnak nevezték?” (21.old.) Ez is bizonyítja, mennyire „szerb származású” volt Petőfi.

Nem első alkalommal történik meg az, hogy kétségbe vonják Petőfi magyarságát, magyar származását. De először, hogy egy vezető magyar politikus tájékozatlanságáról tesz tanúbizonyságot, s egyszersmind sérti Petőfi emlékét, de a magyarság önértetét is. Ezért kellett ennek az írásnak is megszületnie.

Ide kívánczik még egy adat.

A második világháború után Petőfi versei szerb fordításban először 1946-ban, az újvidéki Budučnost kiadásában jelentek meg, Bogdan Čiplić válogatásában, cirill betűkkel (fordították Jovan Jovanović Zmaj, Blagoje Brancić, Jovan Popović, Bogdan Čiplić és Mladen Leskovac). Se a kötet előszavában, amely röviden ismerteti Petőfi életét, se a versekhez fűzött jegyzetekben sehol sem történik említés arról, hogy Petőfi akárcsak szláv származású lett volna. Čiplićék jól tudták, miről beszélnek.